

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Naczelny Sąd Administracyjny, www.nsa.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Supreme Administrative Court]

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Supreme Administrative Court for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Naczelny Sąd Administracyjny, www.nsa.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Naczelnego Sądu Administracyjnego]

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Naczelny Sąd Administracyjny wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

WIELKA IZBA

SPRAWA Z.A. I INNI przeciwko Rosji

(Skargi nr 61411/15, 61420/15, 61427/15 oraz 3028/16)

WYROK
[wyciąg]

STRASBURG

21 listopada 2019 r.

Niniejszy wyrok jest ostateczny, ale może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Z.A. i Inni przeciwko Rosji,

Europejski Trybunał Praw Człowieka, zasiadając jako Wielka Izba w składzie:

Linos-Alexandre Sicilianos, *Przewodniczący*,
Angelika Nußberger,
Robert Spano,
Jon Fridrik Kjølbro,
Ksenija Turković,
Paul Lemmens,
Ledi Bianku,
Işıl Karakaş,
Nebojša Vučinić,
André Potocki,
Aleš Pejchal,
Dmitry Dedov,
Yonko Grozev,
Mārtiņš Mits,
Georges Ravarani,
Jolien Schukking,
Péter Paczolay, *sędziowie*,

oraz Johan Callewaert, *Zastępca Kanclerza Wielkiej Izby*,

po obradach na posiedzeniu zamkniętym w dniach 18 i 19 kwietnia 2018 r. oraz 13 marca i 3 października 2019 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w ostatnim z wyżej wymienionych dni:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się z czterech skarg (nr 61411/15, 61420/15, 61427/15 oraz 3028/16) wniesionych w dniu 12 grudnia 2015 r. (pierwsze trzy skargi) oraz w dniu 14 stycznia 2016 r. (późniejsza skarga) przeciwko Federacji Rosyjskiej do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez pana Z.A., obywatela Iraku, pana M.B., posiadacza paszportu wystawionego przez Autonomię Palestyńską, pana A.M., obywatela Somalii, oraz pana Hasana Yasiena, obywatela Syrii („skarżący”). Przewodniczący Wielkiej Izby przychylił się do prośby pierwszych trzech skarżących o niepodawanie do publicznej wiadomości ich danych osobowych (Reguła 47 § 4 Regulaminu Trybunału).

2. Skarżący byli reprezentowani przez panią E. Davidyan, panią D. Treninę, oraz pana K. Zharinova, adwokatów praktykujących w Moskwie. Rosyjski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez pana G. Matushkina, Pełnomocnika Federacji Rosyjskiej przy Europejskim Trybunale Praw

Człowieka, a następnie przez pana M. Galperina, jego następcę na tym urzędzie.

3. Skarżący podnieśli zarzut na podstawie art. 5 ust. 1 Konwencji, że byli oni bezprawnie pozbawieni wolności w strefie tranzytowej Portu Lotniczego Szeremietiewo, oczekując na rozpatrzenie ich wniosków o udzielenie azylu. Powołując się na art. 3 Konwencji, zarzucili ponadto, że warunki ich pozbawienia wolności były nieodpowiednie.

4. Skarga została przydzielona do Sekcji Trzeciej Trybunału (Reguła 52 § 1 Regulaminu Trybunału). W dniu 28 marca 2017 r. Izba w składzie: Helena Jäderblom, Branko Lubarda, Helen Keller, Dmitry Dedov, Pere Pastor Vilanova, Alena Poláčeková, Georgios A. Serghides – sędziowie, oraz Stephen Phillips – Kanclerz Sekcji, wydała swój wyrok. W swoim wyroku Izba połączyła skargi oraz uznała je jednogłośnie za dopuszczalne, oraz stwierdziła większością głosów, że doszło do naruszenia art. 5 ust. 1 i art. 3 Konwencji. Do wyroku została załączona rozbieżna odrębna opinia sędziego Dedova.

5. Rząd w dniu 27 czerwca 2017 r. złożył wniosek o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby na podstawie art. 43 Konwencji, a Panel Wielkiej Izby przyjął wniosek dnia 19 września 2017 r.

6. Skład Wielkiej Izby został ustalony zgodnie z postanowieniami art. 26 ust. 4 i 5 Konwencji oraz Reguły 24 Regulaminu Trybunału. Prezes Trybunału postanowił, iż leży w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, aby niniejsza sprawa oraz sprawa *Ilias i Ahmed przeciwko Węgrom* (skarga nr 47287/15) zostały przydzielone temu samemu składowi orzekającemu Wielkiej Izby (Reguły 24, 42 § 2 i 71).

7. Zarówno skarżący, jak i Rząd przedstawili dalsze pisemne uwagi (Reguła 59 § 1 Regulaminu Trybunału) dotyczące przedmiotu sprawy.

8. Ponadto pisemne uwagi strony trzeciej zostały przedłożone przez Rząd węgierski, na którego interwencję w ramach procedury pisemnej wyraził zgodę Przewodniczący Wielkiej Izby (art. 36 ust. 2 Konwencji oraz Reguła 44 § 3 Regulaminu Trybunału). W trakcie postępowania pisemne uwagi strony trzeciej zostały przedłożone przez Urząd Wysokiego Komisarza NZ ds. Uchodźców (UNHCR), na którego interwencję w ramach procedury pisemnej wyraził zgodę Przewodniczący Trzeciej Sekcji w przedmiocie skargi nr 3028/16, które to uwagi zostały włączone do akt przed Wielką Izbę.

9. Publiczna rozprawa odbyła się w gmachu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, w dniu 18 kwietnia 2018 r. (Reguła 59 § 3 Regulaminu Trybunału).

Przed Trybunałem stawili się:

(a) *w imieniu Rzędy*

Pan M. GALPERIN, Przedstawiciel Federacji Rosyjskiej
przy Europejskim Trybunale Praw Człowieka, *Pełnomocnik,*
Pani YA. BORISOVA,
Pani O. OCHERETYANAYA, *Doradcy;*

(b) *w imieniu Skarżących*

Pani E. DAVIDYAN,
Pani D. TRENINA,
Pan K. ZHARINOV, *Radcy.*

Trybunał wysłuchał wystąpień pani Treniny, pana Zharinova, pani Davidyan i pana Galperina oraz ich odpowiedzi na pytania, które zadali sędziowie.

FAKTY

[Paragrapy 10-105 wyroku pominięte i zastąpione tłumaczeniem poniższego streszczenia przygotowanego przez Kancelarię Europejskiego Trybunału Praw Człowieka]

Streszczenie stanu faktycznego¹:

Czterej skarżący, którzy byli osobami ubiegającymi się o azyl, byli przetrzymywani w międzynarodowej strefie tranzytowej Lotniska Szeremietiewo w Rosji przez okres od pięciu miesięcy do jednego roku i dziesięciu miesięcy po odmówieniu im wjazdu do Rosji. Musieli spać na materacach na podłodze w strefie odlotów, która była stale oświetlona i zatłoczona i panował w niej hałas. Otrzymywali wsparcie w postaci racji żywnościowych od rosyjskiego biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR). Nie było pryszniców. W postępowaniu przed Trybunałem skarżyli się, że zostali bezprawnie pozbawieni wolności (art. 5 ust. 1 Konwencji [o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności]), a także na warunki, w jakich byli przetrzymywani (art. 3).

W wyroku z dnia 28 marca 2017 r. (zobacz Nota informacyjna nr 205) Izba Trybunału orzekła, sześcioma głosami do jednego, że doszło do naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji. Uwięzienie skarżących – osób ubiegających się o azyl – przez długi czas w strefie tranzytowej lotniska bez możliwości wjazdu

¹ Źródło: Nota informacyjna na temat orzecznictwa Trybunału nr 234, listopad 2019 r. (*Information Note. Case-law of the European Court of Human Rights No. 234, November 2019 / Note d'information sur la jurisprudence de la Cour 234 / Novembre 2019*).

na terytorium Rosji lub państwa innego niż to, które opuścili, *de facto* stanowiło pozbawienie wolności, które nie miało podstawy prawnej w prawie rosyjskim. Izba stwierdziła również, sześcioma głosami do jednego, naruszenie art. 3 z uwagi na warunki, które skarżący musieli znosić przez długi czas w strefie tranzytowej.

W dniu 18 września 2017 r. sprawa została przekazana do Wielkiej Izby na wniosek Rządu.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ART. 5 UST. 1 KONWENCJI

106. Skarżący podnieśli zarzut, że ich przetrzymywanie w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo było równoznaczne z niezgodnym z prawem pozbawieniem wolności, stanowiącym naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji, której właściwe fragmenty mają następujące brzmienie:

„1 Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

...

(f) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania osoby, w celu zapobieżenia jej nielegalnemu wkroczeniu na terytorium państwa, lub osoby, przeciwko której toczy się postępowanie o wydalenie lub ekstradycję”.

A. Wyrok Izby

107. Izba stwierdziła, że skarga na podstawie art. 5 ust. 1 jest dopuszczalna oraz orzekła, że przetrzymywanie skarżących w strefie tranzytowej Lotniska Szeremietiewo stanowiło *de facto* pozbawienie wolności.

108. Izba ponadto zbadła zgodność z prawem *de facto* pozbawienia wolności skarżących. W braku powołania się przez Rząd na przepisy prawa mogące stanowić podstawę prawną, Izba uznała, że długotrwałe przetrzymywanie skarżących w strefie tranzytowej Lotniska Szeremietiewo nie miało żadnych podstaw prawnych w przepisach prawa krajowego, naruszając wymóg zawarty w art. 5 ust. 1 Konwencji, w związku z czym stwierdziła naruszenie tego przepisu.

B. Stanowiska stron

1. Skarżący

109. Skarżący podnoszą, iż w trakcie przebywania w strefie tranzytowej lotniska, znaleźli się oni w sytuacji osób ubiegających się o azyl, których wnioski nie zostały jeszcze rozpatrzone. Nie mieli oni możliwości wjazdu

do innego państwa niż do tego, z którego zbiegli, oraz że znajdowali się pod jurysdykcją rosyjską. W trakcie ich długotrwałego pobytu w strefie tranzytowej lotniska, nie mieli oni możliwości wjazdu na terytorium Rosji ani przyjmowania lekarzy bądź notariuszy; dostęp prawników do nich został obciążony warunkami, a niekiedy był odmawiany; zaś Straż Graniczna (BGS) odebrała im paszporty. W konsekwencji skarżący nie przebywali w strefie tranzytowej z własnego z własnego wyboru, a tym samym, nie można twierdzić, że wyrazili w sposób skuteczny zgodę na pozbawienie ich wolności. Stwierdzają, że przetrzymywanie ich w strefie tranzytowej stanowiło *de facto* pozbawienie wolności.

110. Co się tyczy zgodności ich *de facto* pozbawienia wolności z art. 5 ust. 1, skarżący podnoszą, że brak było jakiegokolwiek orzeczenia sądowego bądź innej urzędowej decyzji zezwalającej na ich zatrzymanie. W braku procedury prawnej mającej na celu dokonanie oceny zgodności z prawem lub czasu trwania ich pozbawienia wolności, skarżący znaleźli się w „próżni prawnej”. Stwierdzili oni, iż ich długotrwałe przetrzymywanie w strefie tranzytowej lotniska przez nieokreślony i nieprzewidywalny czas w braku konkretnego przepisu prawa uzasadniającego to przetrzymywanie oraz zezwolenia sądowego bądź możliwości odwołania nie miało żadnych podstaw prawnych w prawie krajowym, tym samym naruszając art. 5 ust. 1.

111. Skarżący podnoszą, iż przedmiot ich skargi do Trybunału nie dotyczy odmowy władz rosyjskich udzielenia im azylu. Istota ich odpowiednich skarg polega na tym, że „ich prawa zostały naruszone poprzez brak uregulowań prawnych i naruszenie przez organy przepisów, które powinny być zastosowane, oraz przez ich zupełny brak zainteresowania bądź zamiaru zachowania godności ludzkiej”.

112. Skarżący oświadczają, że złożyli wnioski o przyznanie statusu uchodźców i tymczasowego azylu zgodnie z rosyjskim prawem krajowym, pomimo braku informacji nt. procedury dostępnej w strefie tranzytowej lotniska oraz okoliczności, że funkcjonariusze BGS posługiwali się wyłącznie językiem rosyjskim. Okoliczność, że organy rosyjskie nie potraktowały skarżących jako osób ubiegających się o azyl oraz że nie przekazały im zaświadczeń o rozpatrywaniu wniosku o udzielenie azylu pozbawiło ich możliwości skorzystania z praw zagwarantowanych w ustawie o uchodźcach.

2. Rząd

113. Rząd kładzie nacisk, że „ważne jest dokonanie rozróżnienia pomiędzy autentycznymi uchodźcami a migrantami”, przy czym ta druga kategoria obejmuje osoby przemieszczające się do państwa trzeciego zasadniczo z przyczyn ekonomicznych. Zdaniem Rządu, skarżący nie spełniali kryteriów dla uchodźców określonych w konwencji genewskiej, nie przybyli oni bowiem do Rosji bezpośrednio z krajów, w których istnieje domniemane zagrożenie, nie wybrali jej jako pierwszego bezpiecznego

państwa dla potrzeb wystąpienia o udzielenie azylu, nie wystąpili z wnioskiem o udzielenie azylu bezpośrednio po wjeździe do Rosji ani nie ubiegali się o udzielenie azylu w państwach, w których wcześniej przebywali. Podczas przesłuchań dokonywanych przez rosyjskie organy ds. migracji, skarżący nie uprawdopodobnili swoich twierdzeń, że ich życie jest zagrożone w państwach pochodzenia, natomiast powoływali się na złą sytuację gospodarczą. Twierdzenia o ewentualnych zagrożeniach zostały przedstawione dopiero po nawiązaniu kontaktu z prawnikami specjalizującymi się w sprawach o azyl. W konsekwencji, skarżący nie byli „osobami autentycznie ubiegającymi się o azyl”, lecz „zwykłymi migrantami”, których wnioski o udzielenie azylu zostały „wytworzone w sztuczny sposób, z małym prawdopodobieństwem, iż zostaną uwzględnione”.

114. Rząd podnosi, że nie może być on uznany za odpowiedzialny za trudności będące skutkiem własnego wyboru skarżących. Stanowisko Trybunału w sprawach dotyczących osób ubiegających się o azyl zachęca migrantów „do nadużywania prawa do azylu”.

115. Rząd podnosi, iż okoliczność, że dana osoba pod jurysdykcją państwa niekoniecznie znajduje się „w rękach organów”, oraz stwierdza ponadto, że skarżący powinni być doskonale świadomi, iż nie posiadali wymaganych dokumentów oraz że nie mieli ważnych podstaw wjazdu do Rosji. Usiłując umyślnie wjechać do Rosji bez ważnych wiz i podstaw, aby ich uznać za uchodźców, skarżący naruszyli prawo rosyjskie, a tym samym w sposób skuteczny wyrazili zgodę na pozbawienie ich wolności. Okoliczność, że organy rosyjskie badały wnioski skarżących o udzielenie azylu, nie oznacza, że musieli oni przebywać w strefie tranzytowej lotniska, bowiem perspektywa uwzględnienia tych wniosków była znikoma. Powołuje się on również na margines oceny, z którego korzystają państwa przy udzielaniu azylu. Stwierdza, że art. 5 nie ma zastosowania w niniejszej sprawie.

116. Rząd ponadto powołuje się na „nieodłączne suwerenne prawo państwa do kontrolowania wjazdu i pobytu cudzoziemców na jego terytorium” oraz podnosi, że paszporty skarżących nie zostały odebrane. Skarżący nie podlegali postępowaniu o wydalenie, deportację ani o ekstradycję, w związku z czym nie miało miejsce pozbawienie wolności, bowiem skarżący mieli swobodę opuszczenia Rosji w dowolnej chwili, co w końcu uczynili.

117. Ponadto podnosi on, iż jeżeli państwo zakazuje cudzoziemcowi wjazdu na swoje terytorium, to wówczas zostaje on zmuszony do opuszczenia państwa. Jeżeli wnioskodawca spełniający kryteria osoby ubiegającej się o azyl, określone w konwencji genewskiej, zostanie zmuszony do powrotu do kraju w którym był prześladowany, mogłoby powstać zagadnienie na gruncie art. 3 Konwencji, jednakże wyłącznie w sytuacji zgłoszenia stosownej skargi przez tegoż wnioskodawcę.

118. Rząd ponadto podnosi, że Trybunał „wynalazł” nowe prawo na gruncie Konwencji – która nie gwarantuje prawa do azylu – nakładające na państwa obowiązek zezwolenia bez przeszkód na wjazd na swoje terytorium każdej osobie twierdzącej, iż ubiega się o azyl. Stwierdza on, że w niniejszej sprawie nie miało miejsce naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji.

C. Twierdzenia strony trzeciej występującej z interwencją

1. UNHCR

119. W swoich uwagach UNCHR odnosi się do rosyjskich ram prawnych i praktyki mającej zastosowanie odnośnie do traktowania osób ubiegających się o azyl w strefach tranzytowych lotnisk w Federacji Rosyjskiej oraz przedstawia swoją wykładnię mających znaczenie dla sprawy zasad prawa międzynarodowego.

120. Prawo rosyjskie nie zawiera żadnych przepisów odnoszących się do podstaw lub długości pobytu w strefach przygranicznych i strefach tranzytowych bądź przewidujących gwarancje procesowe dla osób ubiegających się o azyl na granicy; ani nie przewiduje ono możliwości kontroli sądowej w odniesieniu do sytuacji osób, które utknęły w strefie tranzytowej. Warunki pobytu w strefach tranzytowych lotniska nie zostały uregulowane przepisami prawa krajowego. Prawo rosyjskie nie nakłada na żaden organ państwowy odpowiedzialności za zapewnienie minimalnej opieki podstawowej w strefach tranzytowych dla osób ubiegających się o azyl.

121. Organy migracyjne nie mają swojego personelu w strefach tranzytowych pozostających pod pełną kontrolą BGS. BGS nie podejmuje decyzji o przetrzymywaniu danej osoby w strefie tranzytowej; po prostu nie zezwala tej osobie na przejście przez kontrolę paszportową. Może ona także odmówić przyjęcia wniosków o udzielenie azylu bez podawania przyczyn. Osoby ubiegające się o azyl znajdujące się w strefach tranzytowych lotniska pozbawione są minimum praw zagwarantowanych w ustawie o uchodźcach, dopóki pozostają w próżni prawnej, nawet po wydaniu im zaświadczeń o rozpatrywaniu wniosku o udzielenie azylu. Nie mogą oni skutecznie korzystać z prawa do złożenia odwołania od odrzucenia w pierwszej instancji wniosków o nadanie statusu uchodźców.

122. Osoby ubiegające się o azyl, które utknęły w strefach tranzytowych, są pozbawione dostępu do świeżego powietrza, prywatności, żywności oraz dostępu do opieki lekarskiej i socjalnej. Okres, w którym osoba ubiegająca się o azyl musi znosić tak dramatyczny brak podstawowej infrastruktury, może zostać wydłużony, bowiem przeciętny okres trwania postępowania o udzielenie azylu, włącznie z postępowaniem odwoławczym, może trwać od roku do dwóch lat.

123. UNCHR stwierdza, iż w sytuacji, gdy stosowane jest pozbawienie wolności osób ubiegających się o azyl, powinno ono zostać uzasadnione

na gruncie zasad konieczności, racjonalności i proporcjonalności, a także powinno podlegać istotnym gwarancjom procesowym – wszystkiego tego zabrakło w kontekście osób przetrzymywanych w strefach tranzytowych lotniska w Federacji Rosyjskiej.

2. Rząd Węgier

124. Rząd Węgier podnosi wobec Wielkiej Izby, że na gruncie obowiązującego prawa międzynarodowego nie istnieje „prawo do turystyki azylowej” (to znaczy prawo do wyboru państwa, w którym ubiegać się o azyl), pomimo że UNCHR i „inne organizacje międzynarodowe promujące prawa uchodźców” są jego rzecznikami.

125. Zdaniem Rządu Węgier, nie istnieje prawo do udzielenia azylu. Art. 14 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka gwarantuje prawo do korzystania z azylu; art. 12 ust. 2 Międzynarodowego Paktu praw obywatelskich i politycznych oraz art. 2 ust. 2 Protokołu nr 4 do Konwencji ustanawiają prawo opuszczenia własnego kraju. Jednakże prawo międzynarodowe nie uznaje prawa do wjazdu do państwa w celu ubiegania się o azyl. Turystyka azylowa przysporzyła korzyści zorganizowanej przestępczości międzynarodowej oraz doprowadziła do eskalacji „kryzysu migracyjnego” w Europie. Konwencja nie „przyznaje prawa do wjazdu na terytorium państwa, a tym samym do pełnej jurysdykcji państwa”. Próg stosowania art. 3 i 5 oraz ich standardów pozostawia „szerokie pole dla interpretacji w świetle art. 1 Konwencji”.

D. Ocena Trybunału

1. Uwagi wstępne

(a) Zakres sprawy

126. Trybunał odnotowuje obawy wyrażone przez Rządy Rosji i Węgier w swoich uwagach oraz podziela pogląd, że niniejszą sprawę należy postrzegać w kontekście praktycznych, administracyjnych, budżetowych i prawnych wyzwań stojących przed państwami członkowskimi wskutek napływu uchodźców i migrantów. Jednakże wbrew uwagom Rządów Rosji i Węgier przedstawionym Wielkiej Izbie, w ocenie Trybunału niniejsza sprawa ma niewiele wspólnego z zagadnieniem, czy prawo do azylu jako takiego bądź prawo do turystyki azylowej istnieją na gruncie obecnie obowiązującego prawa międzynarodowego.

127. Istota stwierdzeń Izby nie dotyczy okoliczności, iż żadnemu ze skarżących nie udzielono azylu w Rosji, lecz braku podstaw prawnych ich długotrwałego przetrzymywania w strefie tranzytowej lotniska oraz niezadbanie o ich podstawowe potrzeby w okresie oczekiwania na rozpatrzenie ich wniosków o udzielenie azylu. Trybunał przypomina, że Konwencja została stworzona w celu ustanowienia minimalnych

standardów. Prawo do ograniczania wolności wyłącznie w sposób zgodny z prawem oraz prawo do humanitarnych warunków w sytuacji zatrzymania osoby pod kontrolą państwa, są minimalnymi gwarancjami, jakie powinny być dostępne dla osób podlegających jurysdykcji wszystkich państw członkowskich, pomimo rosnącego „kryzysu migracyjnego” w Europie.

128. W związku z powyższym zadanie Trybunału w niniejszej sprawie polega na weryfikacji przestrzegania przez pozwany Rząd tych zobowiązań wynikających z Konwencji.

(b) Artykuł 1 Konwencji

129. Pierwsze zagadnienie, do którego należy się odnieść, dotyczy kwestii, czy skarżący podlegali jurysdykcji rosyjskiej w rozumieniu art. 1 Konwencji. Trybunał w związku z tym zwraca uwagę, że w trakcie przedmiotowych zdarzeń skarżący byli fizycznie obecni na terytorium Rosji i znajdowali się pod kontrolą organów rosyjskich.

130. Trybunał przypomina, że lotnisko, w tym lotnisko międzynarodowe, położone na terytorium państwa stanowi prawnie terytorium tego państwa (zob. *Amuur przeciwko Francji*, 25 czerwca 1996 r., §§ 41 i 43-45, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III; *Shamsa przeciwko Polsce*, nr 45355/99 i 45357/99, § 45, 27 listopada 2003 r.; *Riad i Idiab przeciwko Belgii*, nr 29787/03 i 29810/03, § 68, 24 stycznia 2008 r.; *Rashed przeciwko Republice Czeskiej*, nr 298/07, § 70, 27 listopada 2008 r.; *Abou Amer przeciwko Rumunii*, nr 14521/03, § 39, 24 maja 2011 r.).

131. Należy zauważyć, że Rząd rosyjski nie zaprzeczał wobec Wielkiej Izby, że strefa tranzytowa Lotniska Szeremietiewo stanowi część terytorium rosyjskiego; ani nie kwestionował, że skarżący znaleźli się pod kontrolą organów podczas mającego znaczenie dla sprawy okresu (zob. paragraf 115 powyżej).

132. Trybunał stwierdza, że skarżący podlegali jurysdykcji rosyjskiej w trakcie zdarzeń związanych z niniejszą sprawą.

2. Artykuł 5 ust. 1

(a) Zastosowanie art. 5 ust. 1

(i) Zasady ogólne

133. Ustanawiając „prawo do wolności”, art. 5 ust. 1 przewiduje fizyczną wolność osoby. Zatem nie dotyczy on zaledwie ograniczeń związanych ze swobodnym poruszaniem się, uregulowanych w art. 2 Protokołu nr 4. Pomimo iż proces kwalifikacji do tych kategorii stanowi niekiedy trudne zadanie, gdyż niektóre przypadki będące na pograniczu są wyłącznie kwestią uznania, to jednak Trybunał nie może uchylać się od dokonania wyboru, od którego uzależnione jest zastosowanie lub niezastosowanie art. 5 (zob. *Khlaifia i Inni przeciwko Włochom* [WI], nr 16483/12, § 64, 15 grudnia 2016 r., z dalszymi odniesieniami).

134. W celu stwierdzenia, czy dana osoba została „pozbawiona wolności” w rozumieniu art. 5, punktem wyjścia musi być jej konkretna rzeczywista sytuacja, przy czym należy wziąć pod uwagę szereg czynników, takich jak rodzaj, czas trwania, skutki i sposób wdrażania przedmiotowego środka (zob. *Nada przeciwko Szwajcarii* [WI], nr 10593/08, § 225, ETPC 2012; *Gahramanov przeciwko Azerbejdżanowi* (decyzja), nr 26291/06, § 40, 15 października 2013 r.). Różnica pomiędzy pozbawieniem a ograniczeniem wolności jest różnicą stopnia i intensywności, a nie charakteru bądź istoty (zob. *De Tommaso przeciwko Włochom* [WI], nr 43395/09, § 80, 23 lutego 2017 r., z dalszymi odniesieniami; zob. także *Kasparov przeciwko Rosji*, nr 53659/07, § 36, 11 października 2016 r.).

135. Trybunał uważa, iż przy dokonywaniu rozróżnienia pomiędzy ograniczeniem wolności a pozbawieniem wolności w kontekście przetrzymywania osób ubiegających się o azyl, jego podejście winno być praktyczne i realistyczne, mając na względzie obecne uwarunkowania i wyzwania. Należy w szczególności uznać prawo państw, z zastrzeżeniem ich zobowiązań międzynarodowych, do kontrolowania ich granic i do podejmowania środków wobec cudzoziemców obchodzących ograniczenia związane z migracją.

136. Zagadnienie, czy przebywanie w międzynarodowych strefach lotniska stanowi pozbawienie wolności, było przedmiotem wielu spraw (zob. m.in. *Amuur*, cyt. powyżej, § 43; *Shamsa*, cyt. powyżej, § 47; *Mogoş przeciwko Rumunii* (decyzja), nr 20420/02, 6 maja 2004 r.; *Mahdid i Haddar przeciwko Austrii* (decyzja), nr 74762/01, ETPC 2005-XIII (wyciągi); *Riad i Idiab*, cyt. powyżej, § 68; *Nolan i K. przeciwko Rosji*, nr 2512/04, §§ 93-96, 12 lutego 2009 r.; *Gahramanov*, cyt. powyżej, §§ 35-47).

137. W sprawie *Amuur*, w § 43, Trybunał stwierdził, co następuje:

„Przetrzymywanie cudzoziemców w strefie międzynarodowej istotnie wiąże się z ograniczeniem wolności, jednakże z takim, które nie pod każdym względem jest porównywalne ze stosowanym w ośrodkach zatrzymania cudzoziemców oczekujących na deportację. Takie przetrzymywanie, któremu towarzyszą odpowiednie gwarancje dla osoby zainteresowanej, jest dopuszczalne wyłącznie w celu umożliwienia państwu zapobiegania niezgodnej z prawem imigracji, z jednoczesnym przestrzeganiem ich zobowiązań międzynarodowych, w szczególności wynikających z Konwencji dotyczącej statusu uchodźców sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. i z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Słuszną troską państw związana z zapobieganiem coraz częstszym próbom obchodzenia ograniczeń imigracyjnych nie może pozbawiać osób ubiegających się o azyl ochrony przyznanej na podstawie tych konwencji.

Taki sposób przetrzymywania nie powinien być nadmiernie przedłużany, w przeciwnym wypadku istnieje zagrożenie, że ograniczenie wolności – nieuniknione w celu zorganizowania praktycznych aspektów repatriacji cudzoziemca lub, jeżeli wnioskował on o azyl, w czasie rozpatrywania jego wniosku o wydanie zgody na wjazd w tym celu – przekształci się w pozbawienie wolności. W związku z powyższym należy mieć na uwadze, że środek ten nie jest stosowany wobec osób, które popełniły

przestępstwo, lecz wobec cudzoziemców, którzy, często obawiając się o swoje życie, zbiegli z własnego kraju.

Pomimo iż okoliczności wymuszają, że decyzja o przetrzymywaniu musi z konieczności zostać podjęta przez organy administracji lub policję, jego przedłużenie wymaga szybkiej kontroli przez sądy, tradycyjnych strażników swobód osobistych. Przede wszystkim, takie przetrzymywanie nie może pozbawiać osoby ubiegającej się o azyl prawa uzyskania skutecznego dostępu do postępowania mającego na celu przyznanie statusu uchodźcy”.

138. Przy dokonywaniu rozróżnienia pomiędzy ograniczeniem swobody poruszania się a pozbawieniem wolności w kontekście przetrzymywania cudzoziemców w strefach tranzytowych lotniska i ośrodkach przyjmowania uchodźców w celu zidentyfikowania i rejestracji migrantów, czynniki brane pod uwagę przez Trybunał można streścić w następujący sposób: i) indywidualna sytuacja skarżących i ich wybory, ii) mające zastosowanie uregulowania prawne danego państwa i ich cel, iii) dany okres trwania, w szczególności w świetle celu i ochrony procesowej, z których korzystają wnioskodawcy oczekujący na zdarzenia oraz iv) charakter i stopień faktycznych ograniczeń nałożonych na wnioskodawców lub doświadczonych przez nich (zob. sprawy cytowane w trzech powyższych paragrafach).

139. Trybunał uważa, że wskazane powyżej czynniki mają także znaczenie, *mutatis mutandis*, w niniejszej sprawie.

(ii) Zastosowanie powyższych zasad

α) Indywidualna sytuacja skarżących i ich wybory

140. Trybunał zauważa, że wszyscy czterej skarżący znaleźli się na lotnisku niedobrowolnie, choć bez zaangażowania ze strony organów rosyjskich, ponieważ albo odmówiono im wjazdu do kraju, do którego pragnęli się udać, albo zostali deportowani do Rosji. Zmuszeni okolicznościami, wszyscy postanowili ubiegać się o azyl w Rosji. Choć okoliczność ta sama w sobie nie wyklucza możliwości, że skarżący znajdują się w sytuacji *de facto* pozbawienia wolności po wjeździe, Trybunał uważa, że jest to istotny wzgląd, który należy poddać analizie w świetle pozostałych okoliczności sprawy.

141. Prawdą jest, iż w szeregu spraw Trybunał stwierdził, że pozbawienie wolności może stanowić naruszenie art. 5 Konwencji, nawet jeżeli osoba zainteresowana wyraziła na nie zgodę, oraz podkreślał, że prawo do wolności jest nazbyt ważne, aby dana osoba utraciła dobrodziejstwo ochrony Konwencji tylko z tej przyczyny, że poddała się pozbawieniu wolności (zobacz *De Wilde, Ooms i Versyp przeciwko Belgii*, 18 czerwca 1971 r., § 65, Seria A nr 12; *I.I. przeciwko Bułgarii*, nr 44082/98, §§ 84-87, 9 czerwca 2005 r.; *Osypenko przeciwko Ukrainie*, nr 4634/04, § 48, 9 listopada 2010 r.; *Venskutė przeciwko Litwie*, nr 10645/08, § 72, 11 grudnia 2012 r.; *Buzadji przeciwko Mołdowie* [WI], nr 23755/07, §§ 106-10, 5 lipca 2016 r.). Sprawy

te dotyczyły jednak sytuacji, w których przepisy prawa przewidywały pozbawienie wolności, lub sytuacji, w których skarżący spełnili obowiązek, taki jak m.in. zgłoszenie się do zakładu karnego lub na posterunek policji albo poddanie się aresztowi domowemu. W ocenie Trybunału, okoliczności są odmienne w sytuacji, gdy – jak w niniejszej sprawie – skarżący nie mieli żadnych mających znaczenie powiązań z zainteresowanym państwem ani obowiązku, na który by przystali, lecz zwrócili się o wjazd na terytorium tego państwa z własnej inicjatywy, ubiegając się w nim o udzielenie azylu. W takim przypadku punkt wyjścia dotyczący indywidualnej pozycji skarżących wobec organów jest zupełnie odmienny.

142. W niniejszej sprawie, mając wzgląd na znane informacje o skarżących i ich poszczególnych podróżach, a w szczególności okoliczność, że nie przybyli do Rosji z powodu bezpośredniego zagrożenia dla ich życia lub zdrowia, lecz z powodu szczególnych okoliczności związanych z trasą ich podróży, nie ma wątpliwości, że znaleźli się na lotnisku Szeremietiewo niedobrowolnie, jednakże bez zaangażowania ze strony organów rosyjskich. Jest zatem oczywiste, że organy rosyjskie były uprawnione do dokonania koniecznych czynności sprawdzających i do zbadania ich twierdzeń przed podjęciem decyzji o ich wpuszczeniu lub o odmowie wpuszczenia ich.

β) Właściwe uregulowania prawne danego państwa i ich cel oraz dany okres trwania w świetle tego celu i towarzyszącej ochrony procesowej

143. Po drugie, znaczenie ma także okoliczność, że uzasadnieniem i celem krajowych uregulowań prawnych mających zastosowanie wobec strefy tranzytowej na lotnisku Szeremietiewo było wprowadzenie obszaru oczekiwania, podczas gdy organy podejmowały decyzję czy wpuścić do Rosji osoby ubiegające się o azyl (zob. paragrafy 99 i 100 powyżej). Choć samo w sobie na ma to decydującego znaczenia, należy zauważyć, że organy rosyjskie nie dążyły do pozbawienia skarżących wolności, natomiast odmówiły im natychmiastowego wjazdu (zob. paragrafy 14, 20, 29 i 39 powyżej). Skarżący pozostawali w strefie tranzytowej zasadniczo z tej przyczyny, że oczekiwali na wynik postępowania w przedmiocie udzielenia im azylu (zob. paragrafy 46-96 powyżej).

144. Prawo państw do kontroli wjazdu cudzoziemców na ich terytorium z konieczności oznacza, że zgoda na wjazd może być uwarunkowana spełnieniem stosownych wymogów. Zatem, w braku innych istotnych czynników, sytuacji osoby fizycznej ubiegającej się o wjazd i oczekującej przez krótki okres na weryfikację prawa do wjazdu nie można określać jako przypisanego państwu pozbawienia wolności, w takich bowiem przypadkach organy państwowe nie podjęły wobec tej osoby żadnych czynności poza zareagowaniem na jej życzenie wjazdu poprzez przeprowadzenie koniecznej weryfikacji (zob. *mutatis mutandis*, *Gahramanov*, cyt. powyżej, §§ 35-47; zob. także *Mahid i Haddar*, cyt. powyżej, dot. sytuacji, w której

wnioski skarżących o udzielenie azylu zostały oddalone w strefie tranzytowej lotniska w przeciągu trzech dni, w związku z czym Trybunał stwierdził, że nie miało miejsce pozbawienie wolności (biorąc pod uwagę dodatkowe czynniki, takie jak fakt, że skarżący nie znajdowali się pod ciągłą kontrolą policyjną).

145. Ma ponadto znaczenie, czy zgodnie z celem mających zastosowanie regulacji prawnych istniały gwarancje procesowe dotyczące załatwiania wniosków skarżących o udzielenie azylu oraz przepisy krajowe ustalające maksymalny okres przebywania przez nich w strefie tranzytowej oraz czy zostały one zastosowane w niniejszej sprawie.

146. W odniesieniu do stanu faktycznego Trybunał zauważa, że pozwany Rząd nie potrafił wskazać żadnych przepisów krajowych określających maksymalny okres przebywania w strefie tranzytowej, a ponadto, wbrew rosyjskim przepisom krajowym, przyznającym każdej osobie ubiegającej się o azyl prawo do uzyskania zaświadczenia o rozpatrywaniu wniosku o udzielenie azylu oraz do umieszczenia w tymczasowych obiektach zakwaterowania na czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu (zob. paragrafy 99, 100 powyżej; por. *Riad i Idiab*, cyt. powyżej, § 101), skarżący zostali w zasadniczo pozostawieni sami sobie w strefie tranzytowej. Organy rosyjskie nie potwierdziły, iż w jakikolwiek sposób są odpowiedzialne za skarżących, pozostawiając ich w próżni prawnej bez możliwości zaskarżenia środków ograniczających ich wolność (zob. paragraf 44 powyżej). W trakcie przebywania w strefie tranzytowej wszyscy czterej skarżący uzyskiwali niewiele informacji na temat rozstrzygnięcia ich odpowiednich wniosków o przyznanie statusu uchodźcy i udzielenie tymczasowego azylu (zob. paragrafy 41-44 powyżej).

147. W orzecznictwie Trybunału dotyczącym przetrzymywania cudzoziemców w kontekście imigracji, czas trwania ograniczenia poruszania się oraz związek pomiędzy działaniami organów a ograniczoną wolnością mogą stanowić elementy mające wpływ na zakwalifikowanie sytuacji jako stanowiącej w istocie pozbawienie wolności lub nie (zob. *mutatis mutandis*, *Amuur*, cyt. powyżej, § 43 *Gahramanov*, cyt. powyżej, §§ 35-47; *Mahdid i Haddar*, cyt. powyżej). O ile jednak pobyt skarżącego w strefie tranzytowej nie przekracza w sposób istotny czasu potrzebnego na rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu oraz nie występują wyjątkowe okoliczności, sam czas trwania nie powinien mieć decydującego wpływu na analizę Trybunału odnośnie do zastosowania art. 5. Tak jest w szczególności w sytuacji, gdy w czasie oczekiwania na załatwienie wniosków o udzielenie azylu osoby korzystały z praw i gwarancji procesowych zabezpieczających przed nadmiernymi okresami oczekiwania. W tym względzie istotne znaczenie ma istnienie przepisów krajowych ograniczających czas pobytu w strefie tranzytowej.

148. W niniejszej sprawie, załatwianie, a następnie zbadanie przez sąd poszczególnych spraw skarżących nie było bynajmniej szybkie, zważywszy

iż pan Z.A. spędził siedem miesięcy i dziewiętnaście dni oczekując na wynik postępowania w przedmiocie udzielenia mu azylu (zob. paragrafy 46-55 powyżej), pan M.B. – pięć miesięcy i jeden dzień (zob. paragrafy 57-64 powyżej), pan A.M. – rok, dziewięć miesięcy i co najmniej dwadzieścia osiem dni (zob. paragrafy 66-82 powyżej), a pan Yasien – siedem miesięcy i dwadzieścia dwa dni (zob. paragrafy 83 – 95 powyżej). Trybunał tym samym uważa, że poważny wpływ na sytuację skarżących miały opóźnienia i bezczynność organów rosyjskich, które w sposób oczywisty należy przypisać tym organom i co do których nie przedstawiono uzasadnienia z powołaniem uprawnionych przyczyn.

149. Trybunał pragnie dodać, że nic w aktach sprawy nie wskazuje, iż skarżący w niniejszej sprawie nie zastosowali się do obowiązujących przepisów prawa ani że nie działali oni w dobrej wierze w jakimkolwiek czasie podczas ich przetrzymywania w strefie tranzytowej bądź na jakimkolwiek etapie krajowego postępowania sądowego, np. poprzez utrudnianie zbadania ich spraw o udzielenie azylu (zob. odmiennie, *Mahdid i Haddar*, cyt. powyżej – skarżący pozostali w strefie międzynarodowej lotniska po odrzuceniu ich wniosku o udzielenie azylu oraz zniszczyli swoje dokumenty, podejmując próbę wymuszenia na organach austriackich przyjęcia ich).

γ) Charakter i stopień faktycznych ograniczeń nałożonych na skarżących lub doświadczonych przez nich

150. Osobom przebywającym w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo nie zezwolono na udanie się w kierunku pozostałego terytorium Rosji, czyli państwa, w którym strefa ta jest położona (porównaj na tle *Mogoş*, cyt. powyżej). Nie stanowi to zaskoczenia, mając na uwadze samo przeznaczenie strefy tranzytowej jako miejsca oczekiwania w czasie podejmowania przez organy decyzji w przedmiocie, czy formalnie zezwolić osobom ubiegającym się o azyl na wjazd do Rosji.

151. Trybunał ponadto zauważa, co pozostaje bezsporne pomiędzy stronami, że chociaż skarżący zostali w dużej mierze pozostawieni samym sobie w obrębie strefy tranzytowej, niemniej ograniczenia ich wolności były znaczne, biorąc pod uwagę, że cały obszar pozostawał pod kontrolą BSG, jednostki FSB. Trybunał stwierdza, iż ogólnie rzecz biorąc, wielkość obszaru i sposób, w jaki nad nim sprawowano kontrolę, skutkowały tym, że swoboda poruszania się skarżących została w znacznym stopniu ograniczona, w sposób podobny jak w przypadku pewnych rodzajów ośrodków zatrzymania o złagodzonej rygorze.

152. Pozostaje pytanie, czy skarżący mogli opuścić strefę tranzytową w innym kierunku niż terytorium Rosji.

153. Trybunał przypomina swoje uzasadnienie w sprawie *Amuur* (cyt. powyżej), w której stwierdził, iż „sama okoliczność, że dla osób ubiegających się o azyl istnieje możliwość opuszczenia kraju, w którym

pragną uzyskać schronienie, nie wyklucza ograniczenia wolności”, oraz zauważył, że możliwość opuszczenia „staje się teoretyczna, jeżeli żadne inne państwo oferujące ochronę porównywalną z ochroną oczekiwaną przez nich w państwie, w którym ubiegają się o udzielenie azylu, nie jest skłonne lub przygotowane, aby ich przyjąć” (ibid, §48).

154. W tym względzie Trybunał zauważa, iż w odróżnieniu od stref tranzytowych na granicach lądowych, w tym szczególnym przypadku opuszczenie strefy tranzytowej lotniska Szeremietiewo wymagałoby planowania, skontaktowania się z firmami lotniczymi, nabycia biletów i ewentualnie złożenia wniosku o wydanie wizy, w zależności od miejsca docelowego. Trybunał uważa, że Rząd nie uprawdopodobnił twierdzenia, iż pomimo tych przeszkód „skarżący mieli swobodę opuszczenia Rosji w dowolnej chwili i w dowolnym kierunku, w jakim sobie życzyli”. Należy przekonująco wykazać istnienie praktycznej i realnej możliwości opuszczenia strefy tranzytowej lotniska przez skarżących, bez bezpośredniego narażenia ich życia i zdrowia znanego organom lub przedstawionego im w odpowiednim czasie.

155. W świetle tej konkluzji Trybunał nie widzi potrzeby odniesienia się do argumentów stron odnoszących się do istoty wniosków skarżących o udzielenie azylu. Konwencja nie może być interpretowana w ten sposób, że łączy się zastosowanie art. 5 z odrębnym zagadnieniem dotyczącym przestrzegania przez organy art. 3 (zob. *Ilias i Ahmed* [WI], nr 47287/15, §§ 244-46, 21 listopada 2019 r.).

δ) Konkluzja w przedmiocie zastosowania art. 5

156. Tym samym, mając w szczególności na względzie brak przepisów krajowych ustalających maksymalny okres przebywania skarżących, w dużym stopniu nieprawidłowy charakter przebywania skarżących w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo, nadmierny czas trwania tegoż pobytu i znaczne opóźnienia w zbadaniu wniosków skarżących o udzielenie azylu, cechy obszaru, w którym skarżący byli przetrzymywani, i kontrolę, jakiej podlegali przez ten czas, oraz okoliczność, że skarżący nie mieli żadnej praktycznej możliwości opuszczenia tej strefy, Trybunał uznaje, że skarżący zostali pozbawieni wolności w rozumieniu art. 5. Art. 5 ust. 1 ma zatem zastosowanie.

(b) Zgodność pozbawienia wolności skarżących z art. 5 ust. 1 Konwencji

157. Pozbawienie wolności skarżących miało na celu „zapobieżenie [ich] nielegalnemu wkroczeniu na terytorium państwa”, w związku z czym należy je zbadać pod kątem pierwszej części art. 5 ust. 1 lit. f (zob. *Saadi przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 13229/03, §§ 64-66, ETPC 2008 r.).

158. Pierwsze zagadnienie, do którego należy się odnieść, to czy zatrzymanie miało miejsce „w trybie ustalonym przez prawo” w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji.

(i) Zasady ogólne

159. Artykuł 5 ust. 1 Konwencji wytycza okoliczności, w których osoby fizyczne mogą zostać zgodnie z prawem pozbawione wolności, przy czym należy pokreślić, iż okoliczności te należy interpretować w sposób zawężający, mając na względzie, że stanowią one wyjątki od najbardziej podstawowej gwarancji indywidualnej wolności (zob., wraz z dalszymi odniesieniami, *El-Masri przeciwko b. Republice Jugosłowiańskiej Macedonii* [WI], nr 39630/09, § 230, ETPC 2012 r.).

160. W świetle utrwalonego prawa międzynarodowego, z zastrzeżeniem zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych, w tym z Konwencji, państwa uprawnione są do sprawowania kontroli nad wjazdem, pobytem i wydaleniem cudzoziemców (zob. *Abdulaziz, Cabales i Balkandali przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 28 maja 1985 r., § 67, Seria A nr 94; *Chahal przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 15 listopada 1996 r., § 73, *Reports* 1996-V). Niezbędnym uzupełnieniem tego prawa jest możliwość zatrzymywania przez państwa potencjalnych imigrantów, którzy złożyli wnioski o wydanie zgody na wjazd, czy to w drodze azylu czy też w inny sposób. Pozbawienie wolności osób ubiegających się o azyl w celu zapobieżenia ich nielegalnemu wkroczeniu na terytorium państwa nie jest samo w sobie niezgodne z Konwencją (zob. *Saadi*, cyt. powyżej, §§ 64-65; *Suso Musa przeciwko Malcie*, nr 42337/12, §§ 89-90, 23 lipca 2013 r.).

161. Ewentualne pozbawienie wolności musi być „w trybie ustalonym przez prawo”, które spełnia kryteria, „jakości prawa”, jak również musi być pozbawione arbitralności. W przypadku pozbawienia wolności istotne jest, aby została spełniona zasada pewności prawa, a zatem aby warunki zastosowania pozbawienia wolności na podstawie prawa krajowego były jasno określone oraz by samo prawo było przewidywalne przy jego stosowaniu (zob. *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, § 92, z dalszymi odesłaniami). Ponadto pozbawienie wolności osoby stanowi poważną ingerencję w wolność osobistą, a zatem musi zawsze podlegać rygorystycznej kontroli.

162. Trybunał ma pełną świadomość trudności napotykaných przez państwa członkowskie w trakcie wzmożonego przybywania na ich granice osób ubiegających się o azyl. Z zastrzeżeniem zakazu arbitralności, wymóg zgodności z prawem zawarty w tym przepisie może zostać uznany za ogólnie spełniony przez krajowy system prawny, który na przykład przewiduje zaledwie organ właściwy do zarządzenia pozbawienia wolności w strefie tranzytowej, formę zarządzenia, jego ewentualne podstawy i ograniczenia, maksymalny czas trwania przetrzymywania, a także, zgodnie z wymogami art. 5 ust. 4, tryb odwołania do sądu.

163. Ponadto art. 5 ust. 1 lit. f nie uniemożliwia państwu wprowadzenia przepisów prawa krajowego, które przewidują podstawy zarządzenia pozbawienia wolności z należyтым uwzględnieniem praktycznych realiów masowego napływu osób ubiegających się o azyl. W szczególności, ust. 1 lit. f nie zakazuje pozbawienia wolności w strefie tranzytowej przez ograniczony czas na tej podstawie, że przetrzymanie takie jest na ogół konieczne w celu zapewnienia obecności osób ubiegających się o azyl w czasie badania ich wniosków o udzielenie azylu bądź, tym bardziej, na tej podstawie, że zachodzi potrzeba szybkiego zbadania dopuszczalności wniosków o udzielenie azylu, przy czym w tym celu zostały stworzone struktury i procedury w strefie tranzytowej (zob. podobne podejście, (zob. *Saadi*, cyt. powyżej, § 80).

(ii) Zastosowanie powyższych zasad

164. Trybunał odnotowuje argument skarżących i UNHCR wskazujący brak podstaw prawnych przetrzymywania skarżących w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo (zob. paragraf 100 powyżej). Zauważa o także, iż Rząd w istocie nie kwestionował tego zarzutu (zob. paragrafy 113-118 powyżej). Zbadawszy mające zastosowanie przepisy prawa krajowego (zob. paragrafy 97-100 powyżej), Trybunał nie znalazł śladu przepisów prawa rosyjskiego mogących stanowić podstawę uzasadniającą pozbawienie wolności skarżących. W konsekwencji dochodzi on do wniosku, że brak było ściśle określonej podstawy ustawowej zatrzymania skarżących.

165. To samo w sobie byłoby wystarczające do stwierdzenia naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji. Trybunał jednakże zwraca uwagę także na następujące dodatkowe czynniki, które jeszcze bardziej pogorszyły sytuację skarżących w niniejszej sprawie. Jak wynika z okoliczności sprawy, dostęp skarżących do procedury rozpatrywania wniosków o azyl był znacznie utrudniony wskutek ich pozbawienia wolności, bowiem w strefie tranzytowej nie były dostępne informacje nt. procedur rozpatrywania wniosków o azyl w Rosji, dostęp do pomocy prawnej był zaś poważnie ograniczony (zob. paragrafy 42-44 powyżej).

166. Trybunał następnie zauważa, że skarżący doświadczyli poważnych opóźnień, gdy usiłowali złożyć i zarejestrować swoje wnioski o udzielenie azylu (zob. paragrafy 46-49, 57-59, 66-67, 83-85 powyżej), a pomimo pisemnych próśb nie wystawiono ani nie doręczono im zaświadczeń o rozpatrywaniu wniosku o udzielenie azylu stosownie do wymogów prawa krajowego (zob. paragrafy 49, 51, 59, 60, 68, 71, 86 powyżej).

167. Trybunał zauważa, że decyzje podejmowane przez rosyjskie organy administracji i sądy były im przekazywane z opóźnieniem (zob. paragrafy 50, 69, 75, 88 powyżej).

168. Skarżący byli także przetrzymywani w miejscu, które w oczywisty sposób było nieodpowiednie na długotrwały pobyt (zob. paragrafy 191-195 poniżej).

169. Wreszcie, czas trwania pobytu każdego ze skarżących w strefie tranzytowej, od pięciu miesięcy do ponad roku i dziewięciu miesięcy, był znaczny i w sposób oczywisty nadmierny w świetle charakteru i celu przedmiotowej procedury (por. *Kanagaratnam przeciwko Belgii*, nr 15297/09, §§ 94-95, 13 grudnia 2011 r.; zob. także *Longa Yonkeu przeciwko Łotwie*, nr 57229/09, § 131, 15 listopada 2011 r., w której to sprawie łączna długość trzech okresów pozbawienia wolności przy braku podstawy prawnej wynosiła trzy miesiące i siedem dni; i *Suso Musa*, cyt. powyżej, § 102, w której to sprawie przedmiotowy okres wyniósł „powyżej sześciu miesięcy”).

170. Trybunał stwierdza, że pozbawienie wolności skarżących dla potrzeb pierwszej części art. 5 ust. 1 lit. f nie spełniało standardów Konwencji.

171. W konsekwencji miało miejsce naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji wobec każdego skarżącego.

II. ZARZUT NARUSZENIA ART. 3 KONWENCJI

172. Skarżący skarżyli się, że złe warunki materialne ich pobytu w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo były niezgodne z gwarancjami zawartymi w art. 3 Konwencji, który stanowi:

„Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu”.

A. Wyrok Izby

173. Izba stwierdziła, że skarga w przedmiocie złych warunków materialnych pozbawienia wolności skarżących w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo jest dopuszczalna.

174. Odwołując się do utrwalonych standardów Trybunału w odniesieniu do ogólnych warunków pozbawienia wolności, jak również istotnych warunków w kontekście przetrzymywania cudzoziemców, zwróciwszy uwagę na zasady rozłożenia ciężaru dowodu w sprawach dotyczących warunków pozbawienia wolności, Izba potwierdziła, że skarżący przedstawili wiarygodny i zasadnie szczegółowy opis zarzucanych poniżających warunków pozbawienia wolności, stanowiących na pierwszy rzut oka przypadek złego traktowania. Zważywszy, iż Rząd nie przedstawił opisu warunków przetrzymywania skarżących w strefie tranzytowej, Izba uznała za ustalone, iż skarżący nie mieli indywidualnych łóżek ani nie korzystali z dostępu do prysznicy bądź do miejsca do gotowania oraz uznała za niedopuszczalne, aby jakkolwiek osoba mogła być pozbawiona wolności w warunkach, w których zupełnie nie zadbano o jej podstawowe potrzeby. Izba stwierdziła, iż okoliczność, że skarżący zostali pozbawieni wolności przez wiele miesięcy w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo

w niedopuszczalnych warunkach stanowi niehumanitarne i poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3 Konwencji.

B. Stanowiska stron

1. Skarżący

175. Powtórzywszy, iż ich przetrzymywanie w strefie tranzytowej oznaczało pozbawienie wolności, skarżący podkreślają, iż zgodnie z orzecznictwem Trybunału, państwo zobowiązane jest zapewnić, by dana osoba była pozbawiona wolności w warunkach zgodnych z poszanowaniem godności ludzkiej oraz że przetrzymywaniu cudzoziemców muszą towarzyszyć odpowiednie standardy; utrzymywali oni, że przebywali w strefie tranzytowej przez długie okresy czasu w niedopuszczalnych warunkach wbrew swojej woli, nie mogąc powrócić do swoich krajów ojczystych. Stwierdzili oni, że miało miejsce naruszenie art. 3 Konwencji.

2. Rząd

176. Rząd podkreśla, że osoba podlegająca jurysdykcji państwa niekoniecznie „znajduje się w rękach państwa”. W braku naruszenia art. 5 ust. 1 Rząd rosyjski nie miał żadnych wynikających z art. 3 zobowiązań wobec skarżących, którzy znaleźli się w trudnych warunkach wskutek własnych działań.

177. Rząd ponadto stwierdził, że nie istnieje prawo do azylu, w związku z czym na państwo nie zostały nałożone odpowiadające temuż prawu zobowiązania; państwo może jednak przyznać „odpowiednią ochronę” osobom uciekającym przed prześladowaniami. W niniejszej sprawie skarżący działali w złej wierze przy składaniu wniosku o udzielenie azylu, powinni oni bowiem wiedzieć, że nie przysługuje im taka ochrona, w związku z czym powinni przewidzieć, że nie uzyskają zezwolenia na wjazd do Rosji. Rząd stwierdził, że nie miało miejsca naruszenie art. 3 Konwencji.

C. Twierdzenia strony trzeciej występującej z interwencją

178. UNCHR opisał warunki materialne pobytu w rosyjskich strefach tranzytowych lotniska osób ubiegających się o azyl w następujący sposób.

179. Warunki pobytu w strefach tranzytowych nie są przedmiotem uregulowań prawa rosyjskiego. Nie uległy one także poprawie w przeciągu poprzednich kilku lat. Osoby ubiegające się o azyl, które utknęły w strefach tranzytowych, są pozbawione dostępu do świeżego powietrza, prywatności, żywności oraz dostępu do opieki lekarskiej i socjalnej. Nie mają one żadnego wyboru poza przebywaniem na otwartym obszarze przedmiotowej strefy tranzytowej bez dostępu do pomieszczeń sanitarnych oraz poza spaniem

na podłodze. UNHCR rozprawdza co tydzień podstawowe artykuły żywnościowe i pościel, odzież oraz produkty higieniczne.

180. Prawo rosyjskie nie obarcza żadnego organu państwa obowiązkiem zapewnienia podstawowej opieki dla osób ubiegających się o azyl, przebywających w strefach tranzytowych. Okres, przez jaki osoba ubiegająca się o azyl musi znosić dramatyczny brak podstawowej infrastruktury, może być długotrwały, bowiem pełna procedura o udzielenie azylu, w tym postępowanie odwoławcze, średnio trwają od roku do dwóch lat.

D. Ocena Trybunału

1. Zasady ogólne

181. Złe traktowanie musi osiągnąć minimalny poziom nasilenia, jeżeli ma ono wchodzić w zakres zastosowania art. 3. Ocena tego poziomu jest względna i jest uzależniona od wszystkich okoliczności sprawy, zasadniczo od czasu trwania traktowania, jego fizycznych lub psychicznych skutków, a w niektórych przypadkach od płci, wieku i stanu zdrowia ofiary. W kontekście przetrzymywania i warunków życia osób ubiegających się o azyl Trybunał podsumował właściwe zasady ogólne w sprawie *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, §§ 158-69).

182. Artykuł 3 Konwencji zobowiązuje państwo do zapewnienia, by osoba pozbawiona wolności miała zapewnione warunki, które są zgodne z poszanowaniem jej godności ludzkiej, oraz by rodzaj i sposób wykonywania tego środka nie poddawał jej cierpieniu lub trudowi przekraczającemu nieunikniony poziom związany z pozbawieniem wolności, a także – biorąc pod uwagę praktyczne wymagania pozbawienia wolności – by jej zdrowie i dobre samopoczucie były odpowiednio zabezpieczone (zob. np. *Kudła przeciwko Polsce* [WI], nr 30210/96, § 94, ETPC 2000-XI).

183. Co się tyczy przetrzymywanie cudzoziemców i osób ubiegających się o azyl, Trybunał powtarza standard wynikający z art. 3 Konwencji, co zostało przypomniane w *M.S.S. przeciwko Belgii i Grecji* ([WI], nr 30696/09, §§ 216-18, ETPC 2011 (zob. także *Dougoz przeciwko Grecji*, nr 40907/98, § 44, ETPC 2001-II; *Kaja przeciwko Grecji*, nr 32927/03, §§ 45-46, 27 lipca 2006 r.; *S.D. przeciwko Grecji*, nr 53541/07, §§ 45-48, 11 czerwca 2009 r.; *Mahamed Jama przeciwko Malcie*, nr 10290/13, §§ 86-89, 26 listopada 2015 r.; *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, §§ 163-67; *Boudraa przeciwko Turcji*, nr 1009/16, §§ 28-29, 28 listopada 2017 r.; *S.F. i Inni przeciwko Bułgarii*, nr 8138/16, §§ 78-83, 7 grudnia 2017 r.), zgodnie z którym to standardem muszą mu towarzyszyć odpowiednie gwarancje dla zainteresowanych osób, przy czym przetrzymywanie jest dopuszczalne wyłącznie w celu zapobieżenia niezgodnej z prawem migracji, przy jednoczesnym dochowaniu zobowiązań międzynarodowych, bez pozbawiania osób ubiegających się o azyl ochrony przyznanej w konwencji dotyczącej statusu uchodźców sporządzonej w Genewie

dnia 28 lipca 1951 r. i w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zob. także *Rahimi przeciwko Grecji*, nr 8687/08, § 62, 5 kwietnia 2011 r., *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, § 162, w kontekście pozytywnych obowiązków wobec obcych obywateli w czasie oczekiwania na wydanie wizy tranzytowej; oraz *Shioshvili i Inni przeciwko Rosji*, nr 19356/07, §§ 83-86, 20 grudnia 2016 r.).

184. Uprawniona troska państw o udaremnienie coraz częstszych prób obchodzenia ograniczeń imigracyjnych nie może pozbawiać osób ubiegających się o azyl ochrony przyznanej w tych konwencjach (zob. *Amuur*, cyt. powyżej, § 43).

185. Jeżeli Trybunał ma zbadać zgodność sposobu wykonania danego środka z przepisami Konwencji, to musi on przyjrzeć się konkretnym sytuacjom zainteresowanych osób (zob. *Riad i Idiab*, cyt. powyżej, § 100). Państwa muszą mieć szczególny wzgląd na art. 3 Konwencji, który zawiera jedną z najbardziej podstawowych wartości demokratycznych społeczeństw i zakazuje w bezwzględny sposób tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (zob. m.in. *Labita przeciwko Włochom* [WI], nr 26772/95, § 119, ETPC 2000-IV).

186. Trybunał ponadto przypomina, iż oprócz konieczności zapewnienia wystarczającej przestrzeni osobistej, inne aspekty fizycznych warunków pozbawienia wolności mają znaczenie dla oceny zgodności z art. 3 w takich przypadkach. Istotne elementy to m.in. dostęp do zajęć na świeżym powietrzu, naturalnego światła lub powietrza, dostępność wentylacji oraz zgodność z podstawowymi wymogami sanitarno-higienicznymi (zob. np. *S.D. przeciwko Grecji*, cyt. powyżej, §§ 49-54; *Tabesh przeciwko Grecji*, nr 8256/07, §§ 38-44, 26 listopada 2009 r.; *A.A. przeciwko Grecji*, nr 12186/08, §§ 57-65, 22 lipca 2010 r.; *E.A. przeciwko Grecji*, nr 74308/10, §§ 50-51, 30 lipca 2015 r.; *Abdi Mahamud przeciwko Malcie*, nr 56796/13, §§ 89-90, 3 maja 2016 r.; *Alimov przeciwko Turcji*, nr 14344/13, §§ 84-85, 6 września 2016; *Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar przeciwko Malcie*, nr 25794/13 i 28151/13, §§ 113-14, 22 listopada 2016 r.; *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, § 167).

2. Zastosowanie powyższych zasad

187. Trybunał przede wszystkim zauważa, że wiele z Układających się Stron Konwencji doświadcza znacznych trudności w radzeniu sobie z napływem migrantów i osób ubiegających się o azyl. Trybunał bynajmniej nie lekceważy obciążenia i presji, które sytuacja ta wywiera na zainteresowane państwa; ma on w szczególności świadomość trudności związanych z przyjmowaniem migrantów i osób ubiegających się o azyl na głównych lotniskach międzynarodowych po ich przybyciu.

188. Trybunał jednak w związku z powyższym przypomina, że zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania jest podstawową wartością demokratycznych społeczeństw. Jest to także wartość cywilizacyjna blisko

związana z poszanowaniem godności ludzkiej, stanowiącej część samej istoty Konwencji. Przedmiotowy zakaz jest bezwzględny, bowiem żadne odstępstwo nie jest dopuszczalne od niego, nawet w przypadku sytuacji nadzwyczajnych zagrażających życiu państwa lub w najtrudniejszych okolicznościach, takich jak walka z terroryzmem i zorganizowaną przestępczością, niezależnie od zachowania zainteresowanej osoby (zob. *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, § 158, z dalszymi odniesieniami). Trudności, o których mowa w powyższym punkcie, nie zwalniają zatem państwa z jego zobowiązań wynikających z art. 3.

189. Mając wzgląd na wcześniejsze stwierdzenie, iż pobyt skarżących w strefie tranzytowej lotniska był równoznaczny z pozbawieniem wolności (zob. paragraf 156 powyżej), zadanie Trybunału w niniejszej sprawie polega na skontrolowaniu pozbawienia wolności skarżących wedle miary przepisów Konwencji oraz zbadaniu w szczególności, czy skarżący byli pozbawieni wolności w warunkach zgodnych z poszanowaniem godności ludzkiej (zob. *Riad i Idiab*, cyt. powyżej, § 100; *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, § 162).

190. Co istotne, należy zauważyć, że skarżący przedstawili wiarygodny i zasadnie szczegółowy opis ich warunków życia w strefie tranzytowej lotniska, potwierdzony podobnymi ustaleniami UNHCR (zob. paragrafy 122, 179, 180 powyżej), który nie został wyraźnie zakwestionowany przez Rząd. W takim przypadku, przytaczając utrwalony standard dowodu w sprawach dotyczących warunków pozbawienia wolności (zob. *Muršić przeciwko Chorwacji* [WI], nr 7334/13, § 128, 20 października 2016 r.; zob. także *Ananyev i Inni przeciwko Rosji*, nr 42525/07 i 60800/08, §§ 121-23, 10 stycznia 2012 r.), Trybunał przyjmuje opis ten za rzetelny.

191. Opierając się na dostępnych materiałach, dla Trybunału jest oczywiste, że warunki pobytu skarżących w strefie tranzytowej lotniska Szeremietiewo nie były odpowiednie dla potrzeb długotrwałego przymusowego pobytu. W ocenie Trybunału, sytuacja, w której dana osoba musi spać przez kilka miesięcy na kawałku podłogi w ciągle oświetlonej, zatłoczonej i hałaśliwej strefie tranzytowej lotniska bez nieutrudnionego dostępu do prysznica bądź miejsca do gotowania, bez zajęć na świeżym powietrzu, jak również bez dostępu do pomocy lekarskiej lub socjalnej (zob. paragrafy 41, 42 powyżej) nie spełnia minimalnych standardów poszanowania godności ludzkiej.

192. W okolicznościach sprawy sytuację pogorszyło to, że skarżący zostali pozostawieni samym sobie w strefie tranzytowej, z pominięciem rosyjskich przepisów krajowych przyznających każdej osobie ubiegającej się o azyl prawo do wystawienia jej zaświadczenia o rozpatrywaniu wniosku o udzielenie azylu oraz do umieszczenia jej w tymczasowych obiektach zakwaterowania na czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu (zob. paragrafy 99, 100 powyżej, por. *Riad i Idiab*, cyt. powyżej, § 101).

193. Trybunał także zwraca uwagę, iż trzech spośród skarżących zostało później uznanych przez UNCHR za osoby potrzebujące ochrony

międzynarodowej (zob. paragrafy 54, 77, 94 powyżej), co wskazuje, że ich niepokój został wzmożony wskutek zdarzeń, które przeszli w trakcie swojej migracji (zob. *M.S.S. przeciwko Belgii i Grecji*, cyt. powyżej, § 232).

194. Wreszcie Trybunał zwraca uwagę na skrajnie długi czas trwania pozbawienia wolności każdego ze skarżących. Pozbawienie wolności skarżących trwało w sposób ciągły wiele miesięcy: siedem miesięcy i dziewiętnaście dni w przypadku pana Z.A.; pięć miesięcy i jeden dzień w przypadku pana M.B; rok, dziewięć miesięcy i co najmniej dwadzieścia osiem dni w przypadku pana A.M. oraz siedem miesięcy i dwadzieścia dwa dni w przypadku pana Yasiena (zob. paragraf 148 powyżej).

195. Trybunał uważa, iż razem wzięte straszne warunki materialne, które skarżący musieli znosić przez tak długie okresy czasu, oraz zupełny brak opieki dla skarżących ze strony organów stanowi poniżające traktowanie niezgodne z art. 3 Konwencji.

196. Nic w uwagach Rządu nie pozwala na wyciągnięcie innych wniosków. Trybunał także orzekł, że skarżący pozostawali pod kontrolą pozwanego Rządu i pod jego pieczę w mającym znaczenie dla sprawy okresie (zob. paragraf 151 powyżej).

197. W związku z powyższym Trybunał uznaje, że nastąpiło naruszenie art. 3 Konwencji w stosunku do każdego ze skarżących.

III. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

198. Art. 41 Konwencji stanowi::

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

199. Skarżący domagali się przed Izbą wypłacenia następujących kwot w zakresie szkody niematerialnej: po 20 000 euro dla pana Z.A. i pana Yasiena, 15 000 euro dla pana M.B. oraz 35 000 euro dla pana A.M.

200. Izba stwierdziła, że skarżący doznali niepokoju i frustracji wskutek naruszenia art. 5 ust. 1 i art. 3 Konwencji, zaś samo stwierdzenie tychże naruszeń nie może stanowić wystarczającego zadośćuczynienia. Dokonując oceny w oparciu o zasadę słuszności, przyznała ona po 20 000 euro dla pana Z.A. i pana Yasiena, 15 000 euro dla pana M.B. oraz 26 000 euro dla pana A.M. w zakresie szkody niematerialnej.

201. Skarżący domagali się identycznych kwot w postępowaniu przed Wielką Izbą, jak w postępowaniu przed Izbą.

202. Trybunał uważa, że skarżący musieli doznać niepokoju i frustracji wskutek naruszenia art. 5 ust. 1 i art. 3 Konwencji w ich sprawach. Bierze

on pod uwagę okoliczności niniejszej sprawy, żądania każdego skarżącego oraz swoją praktykę przyjętą we wcześniejszych porównywalnych sprawach (zob. np. *Riad i Idiab*, cyt. powyżej, § 117, *Shamsa*, cyt. powyżej, § 165; *Rashed*, cyt. powyżej, § 81). Rozstrzygając w oparciu o zasadę słuszności, Trybunał przyznaje im takie same kwoty w zakresie szkody niematerialnej jak Izba, to znaczy, po 20 000 euro dla pana Z.A. i pana Yasiena, 15 000 euro dla pana M.B. oraz 26 000 euro dla pana A.M.

B. Koszty i wydatki

203. W postępowaniu przed Izbą skarżący przedłożyli następujące żądania z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu krajowym: 1650 euro dla pana Z.A., 1.250 euro dla pana M.B., 3500 euro dla pana A.M. oraz 2000 euro dla pana Yasiena. Co się tyczy kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu przed Trybunałem, skarżący domagali się po 3500 euro dla każdego z nich.

204. Izba przyznała każdemu skarżącemu kwotę 3500 euro na pokrycie kosztów i wydatków z każdego tytułu.

205. W postępowaniu przed Wielką Izbą skarżący domagali się łącznie 4900 euro z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu krajowym, 14 000 euro z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu przed Izbą oraz 7800 euro z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu przed Wielką Izbą, tzn. łącznie 26 700 euro. Przedstawiciele skarżących wnieśli, aby przyznane kwoty zostały przekazane na ich odpowiednie rachunki bankowe.

206. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, skarżący uprawniony jest do zwrotu kosztów i wydatków tylko w zakresie kosztów i wydatków, które faktycznie zostały poniesione oraz były konieczne i rozsądne co do wysokości. W niniejszej sprawie, mając wzgląd na dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu i swoje orzecznictwo, Trybunał uznaje łączną żadaną kwotę z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu krajowym i w postępowaniu przed Trybunałem za wygórowaną. Trybunał przyznaje skarżącym kwotę 19 000 euro łącznie z tego tytułu. Kwotę tę należy wpłacić bezpośrednio na rachunki bankowe przedstawicieli skarżących (zob. *Khlaifia i Inni*, cyt. powyżej, § 288).

C. Odsetki ustawowe

207. Trybunał uważa za właściwe, aby stopę odsetek ustawowych oprzeć na stopie kredytu marginalnego Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN, TRYBUNAŁ, JEDNOGŁOŚNIE,

1. *stwierdza*, że naruszono art. 5 ust. 1 Konwencji;
2. *stwierdza*, że naruszono art. 3 Konwencji;
3. *uznaje*
 - (a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącym, w ciągu trzech miesięcy, następujące kwoty, które zostaną przeliczone na walutę pozwanego Państwa według kursu na dzień uregulowania płatności:
 - (i) tytułem szkody niepieniężnej:
 - 15 000 euro (piętnaście tysięcy euro), włącznie z jakimkolwiek podatkiem, który może zostać naliczony, na rzecz pana M.B.;
 - 20 000 euro (dwadzieścia tysięcy euro), włącznie z jakimkolwiek podatkiem, który może zostać naliczony, na rzecz pana Z.A. i pana Yasiena, każdemu z nich z osobna;
 - 26 000 euro (dwadzieścia sześć tysięcy euro), włącznie z jakimkolwiek podatkiem, który może zostać naliczony, na rzecz pana A.M.;
 - (ii) tytułem kosztów i wydatków:
 - na rzecz skarżących łącznie, 19 000 euro (dziewiętnaście tysięcy euro), włącznie z jakimkolwiek podatkiem, który może zostać naliczony, którą należy wpłacić na rachunki bankowe ich przedstawicieli;
 - (b) że odsetki – w wysokości stopy kredytu marginalnego Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe – będą płatne po upływie wyżej wspomnianych trzech miesięcy do dnia uregulowania płatności;
4. *oddala* pozostałe roszczenia skarżących dotyczące słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i francuskim i ogłoszono na rozprawie jawnej w Pałacu Praw Człowieka w Strasburgu w dniu 21 listopada 2019 r.

Johan Callewaert
Zastępca Kanclerza Wielkiej Izby

Linus-Alexandre Sicilianos
Przewodniczący